

VILJE

Hvordan skulle en filosof forholde seg til en trassig unge som gjennom tykt og tynt insisterer på sin ubetingede vilje, en unge som uten noe *raisonnement* eller omtenkksomhet overhodet simpelthen erklærer: «Fordi jeg vill!»? Skulle han påpeke at ungens vilje står for fall dersom den betraktes som en allmenngyldig maksime? Skulle han argumentere for at ungen ikke oppfyller ideelle vilkår for diskursiv praksis? Kunne han tolke det som uttrykk for en symptomatisk, postmoderne identitet i sekulariserte, vestlige demokratier? Burde han kaste et uvitenhetens slør over ungen? Eller skulle han trekke en parallell til Eichmann og etterlyse ydmykhet og medmenneskelighet?

Å utbryte her at det er absurd og meningsløst å skulle sette tunge, filosofiske betraktninger opp mot ungens ufor-skammelige og trivielle vilje, ville være å skyve til side den potensielt mest traumatiske opplevelsen som en filosof *qua* filosof kan stå ovenfor. For uttrykker ikke denne enkle «Fordi jeg vill!» på mange måter filosofens største frykt: En tom og intetsigende banalitet som nekter å la seg innordne i overveielser og refleksjoner av noen som helst art, samtidig som den bærer i seg en bastant og egenrådig vilje hinsides all kontroll og muligens all forstand? Er ikke denne «Fordi jeg vill!» på mange måter den ytring som river filosofien ned fra sin pjestall og fordømmer den til maktesløshet og impotens? Og er det ikke når en slik tom og ureflektert vilje blir militant og destruktiv at filosofien møter sin verste fiende?

Det er derfor et tappert foretagende for en filosof å tematisere viljen. For ettersom den bærer i seg en risiko som truer med å overvelte og bringe ethvert filosofisk rammeverk til kollaps, presser den filosofen til hans fulle styrke og ytterste grense. En sentral tanke i filosofihistorien i den sammenheng har vært å dressere, trene opp og kultivere viljen for å tilegne den forstandige disposisjoner og handlingsmaksimer. Fra Aristoteles' gyldne middelvei, til Kants gode vilje, og frem til Rawls' rimelighet er den generelle idéen at filosofien avdekker det ideal som viljen bør og må innrettes mot. Elin Munkerud dykker dypere inn i denne tradisjonen med artikkelen «En splittet sjel – Sokrates og viljesvakhet», der hun tar Sokrates' tredeling av sjelen opp til vurdering i forbindelse med blant annet temperament, appetitt og begjær.

Men hva da når viljesvakheten likevel tar overhånd, og viljen realiserer sin militante og destruktive brodd i voldelig raseri? Det 20. århundre har utvilsomt erfart og følt på kroppen de grusomste begivenheter i denne sammenheng, hvilket har vekket til live en rekke filosofiske stemmer som har tatt på seg den viktige oppgaven det er å diagnostisere, kritisere og revurdere den kultur og politikk som bærer i seg mulighetsbetingelsene for slike tilstander. Mats Lende kikker på et svært aktuelt tilfelle i artikkelen «Kvifor går hundrevis av ungdommar til åtak på nokre få emokids?». Lende beskriver et postmodernisert meksikansk samfunn definert av en tiltagende neoliberalisme, hvor utbrudd av voldelig raseri, svarende til den usikre og flytende virkeligheten, systematisk har rettet seg mot såkalt *emokids*.

Dog ved en liten perspektivforskyvning så viser viljen seg i et mer (de)konstruktivt lys, da den bærer i seg en mengde ressurser når det kommer til å bryte ned og ødelegge den vestlige filosofiens høytravende metafysikk. Med Nietzsche, Freud og Heidegger som foregangsmenn har det vokst frem en enorm mengde filosofiske retninger som ønsker å bryte ned metafysikken og formulere sine egne alternative standpunkter. Monica Roland går her til kilden og tar for seg Nietzsches syn på vilje i artikkelen «To will or not to will». Roland ser nærmere på hvordan Nietzsche kritiserer tidligere filosofers fordommer om selvet, og går i denne sammenheng inn på Nehamas' og Leiters lesninger av Nietzsche.

Og langs disse linjer og i dette filosofiske landskapet skjer det også at viljen helt mister sin betydning som fornuftens skyggeside, og heller begynner å tiltre rollen som en positiv, ontologisk betingelse. Man kan vel vanskelig hevde at noen har formulert dette tydeligere og mer radikalt enn Schopenhauer, dog kan man argumentere for at lignende tanker finnes hos Kant. Jonas Indregard beveger seg rundt tematikk av denne sort i artikkelen «Vilje som matematikk», der han undersøker relasjonen mellom ontologi, vilje og matematikk med utgangspunkt primært i Kant og Deleuze.

God lesning!

Anders Fjeld,
redaktør